

2. VĒSTURISKAIS FONŠ

"PRAVIETIS JONA, AMITAJA DĒLS." (2.ĶĒN. 14:25)

Pirmo reizi Bībelē Jona minēts 2. Ķēniņu 14. nodaļā, norādot, ka viņš sniedza teoloģiska rakstura konsultācijas Jerobeāmam politiskā un militārā jomā. "Tā kā Jonas dotie padomi izrādījās pareizi un efektīvi, varam stādīties priekšā, ka Jona Amitaja dēls baudīja labu reputāciju savā dzimtenē. Jona kā „pravieša” un kā „Viņa [Kunga] kalpa” raksturojums, parāda viņu pozitīvā gaismā. Viņš ir pēdējais no Ziemeļu valsts (Israēlas) praviešiem (Ahija, 1.Ķēn. 11:29-39; 14:1-18; Jehus, 1.Ķēn. 16:7-12; Elija un Elīsa, 1.Ķēn. 17 – 2.Ķēn. 13; pravieši 1.Ķēn. 20:13-22,28; Miha, 1.Ķēn. 22)." *James Limburg, Jonah: A Commentary (Louisville: Westminster/John Knox Press, 1993), p. 38.*

Jona bija uzaudzis Israēlā, kurā elkdievības problēma bija smagāka nekā Dienvidu valstī Jūdā, tāpēc varētu domāt, ka viņam bija izprotamas Dieva raizes par tādu pagānu tautu kā asīrieši. Galu galā, Dievs ilgstoši bija parādījis pacietību pret Israēlu; tomēr Jona neatspoguļoja sava Dieva mīlošo dabu. Patiesībā viņš baidījās no dievišķās līdzjūtības. Kad Dievs izteica vēlēšanos sūtīt pravieti uz Ninivi, tam radās aizdomas, ka šis pasākums varētu beigties slikti.

Ninive gan bija samaitāta pilsēta, bet tas vēl nenožīmēja, ka Dievs to noteikti iznīcinās. Pravietis bija piedzīvojis, kā Dievs Ziemeļu valstij bija devis atkārtotas atgriešanās iespējas. Jonam vajadzēja saprast, ka viena lieta ir nogādāt tādas dievības paziņojumus, kas nekad nemaina savas domas, bet gluži kas cits ir būt par vēstnesi Dievam, kas var "nožēlot" (mainīt savu prātu; skat. 1.Mozus 6:6; 2.Mozus 32:12; Jer. 18:8,10; 26:3,13; 42:10). Kā redzēsim, Jona nespēja iedomāties, ka Dievs varētu pieņemt niniviešu nožēlu.

ASĪRIJA 8. GADSIMTĀ PIRMS KRISTUS

Valdnieku Ašurnasirpala II (883. – 859. g. pirms Kristus) un Salmanesera III (859./858.-824./823. g. pirms Kristus) valdīšanas laikā Asīrija piedzīvoja politisku un militāru uzplaukumu. Daži vēsturnieki šo laikmetu nosauc par Mezopotāmijas zelta ēru. Devītajā gadsimtā Asīrijai bija liela ietekme uz Israēlu. Viens no Israēlas valdniekiem, Ahabs, pievienojās divpadsmit nelielu tautu aliansei, ar mērķi apturēt Salmanesera III ekspansiju rietumu virzienā. 853. gadā Ahabs nodrošināja lielāko daļu kājnieku un kaujas ratu cīņai pret asīriešu armiju Kvararas kaujā, apmēram 150 jūdzes uz ziemeļiem no Damaskas. Pēc tam Jehus gāza Ahabu un sāka maksāt nodevas Asīrijai. Slavenajā Melnajā Obeliskā Jehus, vai tā pārstāvis, attēlots pazemīgi noliecies Salmanesera III priekšā. (Obelisks ir viens no nedaudziem Bībeles personu attēlojumiem, kas saglabāties līdz mūsu dienām.)

Politiskās impērijas tomēr var krist ātrāk, kā tās cēlušās. Vēl Salmanesera III laikā, Asīrijas valsts sāka irt. Provinču pārvaldnieki pakāpeniski ieguva aizvien lielāku varu, līdz impērijas ierēdņi bija spiesti atzīt, ka nespēj vairs tos kontrolēt.

Ašurdainapals, viens no Salmanesera dēliem, vēl tēvam dzīvam esot, izraisīja valsts apvērsumu 826. g. Septiņus gadus vēlāk sacelšanos vadīja viņa brālis. Viens no Asīrijas karavadoņiem visas uzvaras kaujās pierakstīja sev, pat nepieminot ķēniņa vārdu; normāli tādas

lietas antīkajā pasaulē nenotika. Nākamie ķēniņi bija vāji. Ilgstošās nesaskaņas impērijā izraisīja stagnāciju, kas turpinājās līdz valdniekam Tiglatpileseram III.

Šajā pagrimuma periodā mazās valstiņas kā Israēla, Jūda un vairākas sīriešu provinces, uzkrāja jaunus spēkus. Esot Asīrijas ietvaros, daudzi provinču pārvaldnieki sāka valdīt gandrīz neatkarīgi. Varbūt tāpēc arī Jonas 3:6 runā par Ninives, nevis par Asīrijas ķēniņu. Tas varēja būt vietējais valdnieks, kura reālā vara bija lielāka nekā formālajam impērijas ķēniņam. Ninives ķēniņš varēja arī izdot pavēles, neprasot impērijas piekrišanu. (Jonas 3:7) Šāda sociāla nestabilitāte varēja vājināt arī nacionālo reliģiju un radīt labvēlīgu klimatu, kurā ļaudis būtu labprātīgi uz klausīt tādu “ārzemju Dieva” vēsti, kādu bija jānes Jonam.

Šie apstākļi arī palīdz saprast, kāpēc Jona varēja vēlēties Ninives, vienas no Asīrijas impērijas galvaspilsētām, iznīcināšanu. Ja Dievs pilsētu saudzētu, impērija varētu atgūt savu varenību, un reiz atkal apdraudēt Israēlu. Ironiski, ka tieši tā arī notika.

LIELĀ PILSĒTA NINIVE (JONAS 1:2)

Ninives drupas atrodas Tigras upes krastā, netālu no mūsdienu Mosulas, apmēram 250 jūdžu uz ziemeļiem no Bagdādes Irākā. Šajā vietā ļaudis sākuši dzīvot jau tūkstošiem gadu pirms Kristus. Tās auglīgā augsne un novietojums divu lielu tirdzniecības ceļu krustojumā veicināja attīstību. Babilonas valdnieks Hammurabi (ap 1750. g. pirms Kristus) ir minējis pilsētu savā slavenajā kodeksā. Mēdieši un babilonieši sagrāva Ninivi 612. g. pirms Kristus. Lai arī cilvēki turpināja tur dzīvot helēņu un partiešu laikos, tā nekad netika pilnībā atjaunota. Mūsdienās ļaudis no Mosulas sāk apmesties vietā, kas kādreiz bija Ninive.

Šajā vietā atrodas divi kalni – *Kuyunjik* un *Nabi Yunus*. Uz *Nabi Yunus*, jeb “pravieša Jonas”, atrodas mošeja, kas uzcelta, lai godinātu pravieti vietā, kur viņš, kā tiek ticēts, ir apglabāts. Šīs mošejas dēļ *Nabi Yunus* kalnā līdz šim nav notikuši arheoloģiski izrakumi.

By Roland Unger (Own work) [GFDL (<http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html>) or CC BY-SA 3.0 (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>)], via Wikimedia Commons

PĀRDOMĀM UN TĀLĀKĀM STUDIJĀM

1. Jonas 1:2 Dievs liek pravietim doties uz Ninivi, jo tā ir pilna ļaunuma un vardarbības. Vai jūsu pilsēta ir savādāka? Ko Dievs varētu lūgt jums darīt to ļaužu labā, kas dzīvo ap jums?

2. Kāpēc, jūsuprāt, Dievs Jonu tomēr sūtīja uz Ninivi, zinot par viņa bailēm un iespēju, ka viņš varētu novērsties no uzticētās misijas? Līdzīgi arī šodien, par spīti jūsu trūkumiem, Dievs jums tomēr uztic zināmus uzdevumus. Kā jūs atsauksieties? Kādai vajadzētu būt jūsu reakcijai?